

LOHENGRIN

Klaus Florian Vogt (Lohengrin), Solveig Kringelborn (Elsa), Waltraud Meier (Ortrud), Tom Fox (Telramund), Hans-Peter König (Heinrich der Vogler), Roman Trekel (Heerrufer)

Deutsches Symphonie-Orchester Berlin o.l.v. Kent Nagano
 Koor van de Opera van Lyon o.l.v. Alan Woodbridge
 Regie Nikolaus Lehnhoff. Decors Stephan Braunfels. Kostuums Bettina Walter. Lichtregie Duane Schuler.
 Opname Festspielhaus Baden-Baden, juni 2006.
 OPUS ARTE OA0964D

GLANS IN HET UITERLIJK EN IN DE STEM

Nikolaus Lehnhoff regisseert Lohengrin in Baden-Baden

“Het existentialisme van Strindberg en de psychoanalyse van Freud staan dicht bij het stuk dan het nationale revanchisme van het Keizerrijk en de führercultus van het nationaal-socialisme”, zegt Nikolaus Lehnhoff. Hij heeft zich dan ook voluit geconcentreerd op datgene wat de kern uitmaakt van het stuk en dat is tenslotte een psychodrama veeleer dan een romantisch-magische vertelling. De monumentale architecturale ruimte van Stephan Braunfels biedt hem voldoende reliëf voor het uittekenen van een uitgekiend psychodrama dat, ondersteund door de lichtregie van Duane Schuler, ondubbelzinnig verwijst naar Lehnhoffs leermeester, Wieland Wagner. Een amfitheater, geïnspireerd door de Bundestagtrap in Berlijn is het decor voor de intense parlementaire debatten van het eerste en het derde bedrijf. Een grote diagonaal hellende trap, badend in blauw licht, verschaft de ambiance voor de samenzwering van Ortrud en Telramund en is een voordelige blikvanger voor Elsa's eclatante bruidsjurk in het tweede bedrijf. De bruidskamer van het derde bedrijf is een intiemere ruimte opgetrokken als het ware uit blauwe lucht die in mekaar stort bij het stellen van de verboden vraag.

Terwijl Kent Nagano de prelude waarlijk uit het niets laat ontstaan zien we Elsa, gehuld in een lichtstraal, langzaam op het publiek toekomen. Ze zet zich op een stoel en verzinkt in gedachten. Op diezelfde stoel zal ze later in haar momenten van eenzaamheid op zichzelf worden teruggeworpen. Ook haar antipode Ortrud zal de stoel bezetten. Gedurende het hele stuk zal hij vooraan op de scène blijven staan als een spiritueel krachtscentrum waar goede en boze krachten zich herbronnen. Terwijl in het amfitheater een intens parlementaire debat gaande is over de nakende oorlog tegen de Hongaren moet de diplomatische koning Heinrich partij kiezen tussen de schattige maar gedecideerde reuze Elsa en de hanige oorlogsheld Telramund. Ortrud heeft de liefde ingeruild voor een verzengende ambitie. Samen met Telramund speelt ze een geraffineerd intrigantenspel. De dramaturgische oplossing voor de zwaan is een lichtstraal die steeds sterker gaat gloeien en een explosieve kracht ontwikkelt bij de aankomst van de onverwachte held. Een Telramund in shock sleept

zich na het godsoordeel naar het tweede bedrijf. Daar zit zijn duistere gezellin op de stoel te broeden op wraak. Haar wraakduet met Telramund eindigt als het ware met een doodskus op de lippen van haar zwakke gezelschap. Zowel Lohengrin als Richard Wagner zochten geliefd te zijn omwille van zichzelf en eisten onvoorwaardelijke trouw van hun omgeving. Lehnhoff spiegelt zich aan deze idee om de held als componist, zittend aan de piano, voor te stellen. Hij is de kunstenaar die zichzelf aan de wereld schenkt, die misbegrepen is en zich terugtrekt in zijn ivoren toren. Hij gebruikt zijn vrouw als inspiratiebron maar het is haar niet toegestaan om te vragen naar het geheim van zijn kunst. Daarmee transformeert hij de held Lohengrin in de egocentrische kunstenaar die zijn muziekinstrument belangrijker acht als samenleven met een zelfbewuste vrouw. De catastrofe die volgt is onvermijdelijk. Het stuk eindigt in grote duisternis met de jonge führer Gottfried in de spots. Daar kan Nikolaus Lehnhoff, de positieve post-Wieland exegeet van Wagner, ook niets aan verhelpen.

De echte troef van deze productie is Klaus Florian Vogt, een jonge zanger die een steile carrière maakt en die hem als Lohengrin en Parsifal de komende jaren naar alle grote operahuizen dreigt te voeren. “Wanneer men Wagner technisch correct zingt maakt het de stem helemaal niet kapot, integendeel het is als een massage voor de stem”, beweert Vogt. En inderdaad, geen enkele toon staat onder druk tijdens deze onberispelijke voordracht die hij met lyrische sensibiliteit moeiteloos weet vol te houden. Vogt beheerst het door Wagner gepreconiseerde legato en het “messa di voce” en weet voldoende te nuanceren om elke sluipende monotonie te vermijden. Hij beschikt daarenboven over het juiste charisma, weet zich in een licht buitenaardse pose te hullen en beweegt zich met bijna cybernetische pasjes in zijn glimmend zilvergrijze pak, precies zoals Wagner het ooit omschreef in een brief aan Liszt: “Glans in het uiterlijk en in de stem”. Of Vogt er daadwerkelijk in slaagt zijn eerder lichte tenor markant genoeg te focussen om over het orkest heen te kunnen, kan alleen in het theater zelf worden beoordeeld. Naast de grote interpreten uit het verleden zoals Franz Völker, Sandor Konya en Jess Thomas is zijn voordracht een

beetje bloedloos maar ook ijsig charmant en daardoor steeds fascinerend. In dat opzicht zou het interessant zijn als alternatief de in Bayreuth fel bejubelde Peter Seiffert als Lohengrin eindelijk eens op dvd aan het werk te zien en te horen.

Waltraud Meiers stem zit niet overal even goed over de hele tessitura en laat in de meer parlando gedeelten een onstabiel vibrato horen. Haar kapitaal zijn echter de topnoten en de hoogdramatische fortes: die zijn sensueel en verschroeiend, geplaatst met een glasheldere emissie. In "Entweihte Götter" laat ze al haar duivels los. Hans-Peter König verliest zich soms een beetje in stereotiepe gebaren maar zingt verder een uitstekende koning Heinrich. Tom Fox is even solied als Telramund maar botst ook geregeld tegen de grenzen van zijn mogelijkheden aan. Solveig Kringelborn is als lyrisch dramatische sopraan ideaal gecast met een zeer welsprekende en gelijkmatige voordracht.

Vanuit zijn affiniteit met hedendaagse muziek sluit Kent Nagano nauw aan bij de meer analytische lezingen als van Pierre Boulez. Dat levert een doorgaans doorzichtige lezing op waarvan de dramatische spankracht evenwel niet altijd is verzekerd. Zijn tempo-keuze voor de prelude tot het tweede bedrijf is naar mijn gevoel ongepast traag. Maar de transformatiemuziek van het tweede en vooral derde bedrijf met zijn gelaagde koperpartijen is door zijn precisie een uitmuntend voorbeeld van orkestraal vakmanschap en bravoure.

De videoregie van Thomas Grimm is adequaat, toont verrassende shots uit de orkestbak en vermijdt alle onflatteuse close-ups. Ze slaagt er minder goed in om de massatonelen over te brengen. De koorbehandeling is nochtans inventief en toont de ervaring van de regisseur.

Met zijn uitstekende acteursleiding en voortreffelijke cast is deze productie boeiend over de hele lijn zonder echt weerhaken uit te gooien die zich blijvend nestelen in het bewustzijn. Lehnhoff heeft alle klappen van dit problematische werk vakkundig en stijlvol weten te omzeilen zodat deze Lohengrin geen icoon van de kitsch is geworden maar hadden wij 50 jaar na Wieland Wagner niet een in politiek opzicht iets moedigere voorstelling mogen verwachten?